

реалії та перспективи : збірник наукових праць. Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 73, том 2. С. 82–88.

5. Черніченко Л. Використання інноваційних технологій у логопедичній роботі з дітьми. Формування здоров'язберігаючих компетенцій дітей та молоді: проблеми, розвиток, супровід. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2017. Вип III. С 124–126.

6. Черніченко Л. Модель підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Умань, 2020. Вип. 1 (5). С. 186–174.

Тетяна КАЧУР

вчитель-логопед

Комунальний заклад дошкільної освіти
(ясла-садок) комбінованого типу № 330
Дніпровської міської ради

ВИХОВНІ СИТУАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття окреслює окремі аспекти застосування виховних ситуацій у процесі розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами. Зазначено, що мовленнєве функціонування дітей з ООП значною мірою залежить від створюваних соціальних ситуацій. Надано визначення поняття «виховна ситуація» та підкреслено особливості їх використання для дітей з ООП. Виокремлено види виховних ситуацій.

Ключові слова: виховні ситуації, комунікативні навички, спеціальна освіта, діти з особливими освітніми потребами, створення виховних ситуацій.

T. KACHUR. EDUCATIONAL SITUATIONS AND THEIR ROLE IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE SKILLS OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article outlines certain aspects of the application of educational situations in the process of developing communication skills of children with special educational needs. It is noted that the speech functioning of children with SEN largely depends on the created social situations. The concept of "educational situation" is defined and the peculiarities of their use for children with SEN are emphasized. Types of educational situations are distinguished.

Key words: educational situations, communication skills, special education, children with special educational needs, creation of educational situations.

Постановка проблеми. Зростаюча увага до спеціальної освіти призводить до необхідності забезпечення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) ефективними засобами розвитку їхніх комунікативних навичок, щоб забезпечити їх повноцінну участь у навчальному процесі та соціальному житті. Комунікативні навички є

ключовими для успішної соціальної адаптації дітей з ООП. Вони допомагають дітям ефективно взаємодіяти з однолітками, вчителями та іншими членами суспільства, що є важливим для їхнього включення в соціальне середовище. Розвиток комунікативних навичок є важливою складовою процесу навчання та сприяє загальному успіху дітей з ООП та сприяє не лише успішності в навчанні, але й формуванню особистості. Ефективні виховні ситуації можуть значно покращити процес набуття комунікативних навичок дітьми з особливими освітніми потребами та створити сприятливі умови для їх розвитку.

Актуальність. Численні аспекти виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами стали предметом розгляду низки вітчизняних вчених, зокрема: Л. Ходанич, В. Шевчук, О. Гаяш та інших. Проблематиці розвитку комунікативних умінь дітей з особливими освітніми потребами присвячені праці: І. Дорожко, О. Малихіної, Л. Туріщевої та інших. Проте, питання розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами не втрачає своєї актуальності.

Мета статті – висвітлити роль виховних ситуацій у розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Численні дослідження засвідчують, що мовленнєве функціонування дітей з ООП значною мірою залежить від створюваних соціальних ситуацій. Дослідження Н. Тарасенко та Л. Тараскіної вказують на те, що у комунікативній діяльності дітей з особливими освітніми потребами відзначаються порушення процесу комунікації, що виявляється у зменшенні комунікативно-пізнавальної потреби в спілкуванні. У більшості дітей не вистачає вміння послідовно висловлювати свої думки, що утруднює міжособистісну взаємодію з дорослими та однолітками. Часто це супроводжується підвищеною тривожністю, напруженістю в контакті, страхами та вразливістю [3; 4].

О. Гаяш зауважує, що діти з ООП можуть намагатися привернути увагу за допомогою агресії. Автор також підкреслює, що такі діти часто не можуть визнати свою провину в конфліктних ситуаціях, не мають навичок самостійного планування та контролю над своїми діями. Це призводить до того, що замість розвитку самостійної поведінки вони розраховують на зовнішній контроль від батьків чи педагогів, а також очікують підказок від інших людей [1].

Комунікативні навички охоплюють різноманітні аспекти, що визначають рівень розвитку здібностей до спілкування. По-перше, це комунікативні якості, які включають здатність встановлювати контакт і

спілкуватися, вміння слухати і розуміти інших, приймати їхні точки зору та чітко висловлювати свої думки в будь-яких ситуаціях. По-друге, це комунікативні дії, що передбачають ефективне вираження мовленнєвих висловлювань з інтонаційним та емоційним забарвленням, а також здатність сприймати настрій співрозмовника. По-третє, це мовленнєві навички, пов'язані з розширенням словникового запасу, освоєнням лексичних та граматичних структур, а також поліпшенням вимови звуків і складів [2].

Робота над розвитком комунікативних навичок повинна бути систематичною і включати різноманітні види діяльності, такі як навчання, гра та праця. Деякі дослідники, зокрема Л. Туріщева та О. Малихіна, акцентують увагу на важливості створення виховних ситуацій для розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами [5].

Виховна ситуація – це певна обстановка, ситуація або контекст, яка сприяє вихованню особистості, формуванню її цінностей, навичок, розвитку моральних якостей та соціальних навичок. Це може бути будь-яка подія, діяльність або взаємодія, яка створюється в освітньому або виховному середовищі і спрямована на вплив на поведінку, вірування, відносини та розвиток особистості. Виховні ситуації можуть виникати як у формальному навчальному процесі, так і поза ним, взаємодіючи з різними аспектами життя дитини. Їх мета полягає у стимулюванні розвитку та формуванні певних рис особистості з урахуванням виховних цілей та завдань [2].

Виховні ситуації для дітей з особливими освітніми потребами, спрямовані на розвиток комунікативних навичок, мають бути структурованими, специфічно спрямованими на індивідуальні потреби кожної дитини. До прикладів виховних ситуацій відносимо такі.

Групові дискусії: організація групових обговорень на теми, які цікавлять дітей з ООП, сприяє розвитку вміння висловлювати свої думки, слухати інших та взаєморозуміння.

Рольові ігри: використання рольових ігор дозволяє дітям відтворювати різні сценарії спілкування та вирішувати конфліктні ситуації, розвиваючи при цьому комунікативні вміння.

Інтерактивні завдання: проведення інтерактивних завдань, таких як гра «Хто я», де діти описують себе та відгадують один одного, сприяє розвитку навичок адекватного вираження своїх думок та сприйняття інших.

Спільні творчі проєкти: реалізація спільних творчих проєктів, таких як створення колективного малюнка чи презентації, стимулює співпрацю та взаємодію між дітьми з ООП та їхніми однолітками.

Індивідуальні консультації: надання індивідуальних консультацій з психологом або вчителем з метою розвитку комунікаційних навичок та підтримки вирішення особистісних проблем [4].

Для ефективного розвитку навичок комунікації дітей з ООП (розуміння понять, мови навколишніх), слід створювати дитині часті ситуації для «діалогу», обміну повідомленнями з ровесниками, також за допомогою невербальної комунікації («мови тіла», гри в пантоміму, з допомогою спеціальних таблиць спілкування і т. д.). Важливо також поєднувати мовні вправи з рухами і ритмом, відчуттям, слуханням та сприйняттям зорових, тактильних та інших подразників. Дитина повинна мати не лише мотивацію, а й безліч можливостей для встановлення контактів із іншими.

Необхідно також створити ситуації, що пояснюють існування багатьох ролей і дають можливість опанувати навичку ідентифікації з багатьма ролями. Відповідним чином сконструйовані ігри та інсценування, що імітують певні місця (будинок, двір, магазин, пошту, поїзд, пляж тощо), можуть благотворно впливати на форму висловлювань дитини, визначити тематичне коло бесіди та стиль висловлювання (опис, діалог, розповідь про події).

Завдяки таким вправам і активній участі дитини у грі збагачується та впорядковується її словниковий запас (активний та пасивний), відбувається оволодіння навичкою створювати спонтанні висловлювання в контексті, певному грою.

Висновки. Отже, дослідження ролі виховних ситуацій у розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами є важливим завданням, яке сприяє подальшій підтримці та розвитку цієї категорії учнів. Виховні ситуації відіграють ключову роль у розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами. Ці ситуації створюють унікальні можливості для навчання та практики комунікативних вмінь та навичок у сприятливому та підтримуючому середовищі. Виховні ситуації мають бути індивідуалізованими та адаптованими до потреб кожної дитини з особливими освітніми потребами. Вони повинні враховувати різноманітні фактори, такі як рівень розвитку, тип та ступінь інвалідності, а також особисті вподобання та інтереси дитини.

Перспектива дослідження. До перспектив подальших досліджень відносимо розгляд питання альтернативних засобів комунікації дітей з ООП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаяш О. В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІПО, 2016. 120 с.

2. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 11. Т.1. К.: Наук. світ, 2009. 308 с.

3. Тарасенко Н. В. Соціально-педагогічний підхід до формування дитячого колективу в умовах інклюзивного закладу. Дитина з особливими потребами. 2016. № 5. С. 12–15.

4. Тараскіна Л. В. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі в умовах упровадження інклюзивної моделі навчання. Дитина з особливими потребами. 2016. № 5. С. 8–11.

5. Туріщева Л. В., Малихіна О. Є. Використання настільних ігор як умова соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: Теорія і практика : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2019. С. 274–277.

Юлія Косар

студентка 4 курсу спеціальності

016 Спеціальна освіта (Спеціальна освіта. Логопедія)

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник – **Породько М.І.** ,

канд. пед. наук, доцент кафедри спеціальної освіти

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ МЕТОДІВ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ЗВУКОВИМОВИ

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є актуальним питанням у сьогодні та потребує постійного дослідження і вдосконалення. Саме правильна звуковимова передумою розвитку багатьох освітніх навичок, таких як успішне навчання, засвоєння нових знань, письмо та читання; та в загальному - процесу успішної соціалізації дитини у житті.

Традиційні методи логопедичної роботи, хоч і дають певні результати, не завжди є достатньо ефективними. Тому виникає потреба у пошуку нових,